

Vitenskapkomiteen for mattrygghet
Postboks 4404 Nydalen
0403 OSLO

Deres ref:
Vår ref: 2017/88475
Dato: 01.06.2017
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler



BESTILLING AV RISIKOVURDERING AV KARANTENESKADEGJØRERE I AVFALL FRA MOTTAKSVIRKSOMHETER

Mattilsynet bestiller med dette en vurdering av effekten av risikoreduserende tiltak for å hindre spredning av karanteneskadegjørere fra virksomheter som mottar poteter eller uvaskede grønnsaker med rot, for sortering, pakking, vasking eller industriell bearbeiding (heretter kalt mottaksvirksomheter).

Bakgrunn

Mottaksvirksomheter fins i de fleste av landets fylker. De utgjør en heterogen gruppe mht. hvor store de er, hvor mange leverandører de mottar varer fra, hvilken aktivitet de har og hvor mange produkter de sjøl leverer. Felles for dem alle er at de potensielt kan få inn varer som er smittet av karanteneskadegjørere. Karanteneskadegjørere kan dermed spres med avfallet, hvis avfallet ikke er håndtert på en forsvarlig måte. Eksempler på type bedrifter eller aktiviteter er potetpakkeri, sorteringsanlegg, potetgullproduksjon, potetmelproduksjon, spritproduksjon, potetlefebakeri, produksjon av potetsalater og produksjon av frosne grønnsaksblandinger. Noen av virksomhetene håndterer kun norske varer, mens noen også håndterer importerte varer.

Krav i plantehelseregelverket

I henhold til forskrift om plantehelse er det forbudt å introdusere og spre planteskadegjørerne som er listet i vedleggene 1 og 2 i forskriften. Slike planteskadegjørere omtales som karanteneskadegjørere. Når det gjelder avfallet fra mottaksvirksomheter, er det karanteneskadegjørere i vedlegg 1 som er relevante. Kravene i forskrift om plantehelse til denne type virksomheter er at de skal melde sin virksomhet (aktivitet) til Mattilsynet, jf. § 7 punkt e) i forskrift om plantehelse, og at de plikter å innføre og utøve internkontroll, jf. § 9. Internkontrollen innebærer blant annet at mottaksvirksomheten skal kartlegge risikoen for overtredelse av kravene i regelverket ut fra den aktiviteten virksomheten har og iverksette tiltak for å hindre spredning av karanteneskadegjørere fra anlegget.

Mattilsynet fører tilsyn med virksomhetene ved å revidere virksomhetenes internkontroll.

I matlovens § 18 er det krav om at: «Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.»

Sannsynlighet for å få planteskadegjørere inn til anlegget

Varene inn til mottaksvirksomheten kan være poteter eller grønnsaker med rot, som gulrot, kålrot, løk, purre, knollselleri, rødbet etc. Varene kan være dyrket i nærområdet til mottaket, komme fra helt andre deler av Norge eller være importert. Potetene kan være vasket eller uvasket ved ankomst til anlegget. De fleste importsendingene med potet er i dag vasket, mens norske poteter som oftest er uvasket. Når det gjelder grønnsaker med rot, gjelder bestillingen kun uvasket vare.

Sannsynligheten for å få inn karanteneskadegjørere til anlegget vil variere fra virksomhet til virksomhet, men virksomhetene må i utgangspunktet anse det som svært sannsynlig at de kan få inn karanteneskadegjørere til anlegget, og derfor håndtere avfallet og avløpet på en slik måte at karanteneskadegjørere ikke spres.

I tillegg til allerede regulerte skadegjørere, kan også nye, potensielle karanteneskadegjørere kunne komme inn til anlegget.

Type avfall

Avfallsfraksjoner kan være jord, prosessvann og organisk materiale.

Jordavfallet kan være sorteringsjord, slam fra slamavskiller eller sedimenteringsbasseng mv. Når det gjelder sorteringsjord, vurderer Mattilsynet at det i samråd med NIBIO er etablert gode rutiner for forsvarlig håndtering av avfallet og at det dermed ikke er behov for en uttalelse fra VKM.

Med prosessvann menes det vannet som går i avløpet/sluket fra virksomheten, dvs. vaskevann (etter vasking av mottatt vare og reinhold av maskiner og utstyr) og vann som evt. er brukt til behandling/bearbeiding av varene. Vannet kan inneholde partikler av både jord og organisk materiale. Prosessvannet kan enten gå fra mottaksvirksomheten gjennom kommunalt avløp og videre til renseanlegg, eller det kan gå utenom kommunalt avløp. I det siste tilfellet er det vanlig at vannet ledes gjennom slamavskiller, sedimenteringsbasseng og sandfilter eller infiltrasjonsanlegg før utslipp til vassdraget. Vannet som går til kommunalt avløp og videre til renseanlegg inngår ikke i denne bestillingen.

Organisk avfall kan være avfall etter skrelling (mekanisk skrelling eller dampskrelling ved 100 grader C), vrak og frasortert vare og rasp og fruktvann fra potetmelproduksjon. Vrak og frasortert vare kan være uvasket, mens de andre avfallstypene vil være vasket før den aktuelle behandlingen. Rasp er den faste delen som er igjen av poteten når stivelsen er fjernet. Fruktvann er det vannet som er igjen etter at stivelse og rasp er skilt fra. Det organiske avfallet representerer en ressurs som ofte brukes som dyrefôr eller jordforbedring. Organisk avfall som går til komposteringsanlegg inngår ikke i denne bestillingen.

Usikkerhetsmomenter

Både hos Mattilsynet og hos mottaksvirksomhetene er det behov for informasjon og økt kunnskap om hva som er tilstrekkelig behandling av avfallsfraksjonene for å hindre spredning av planteskadegjørere fra anleggene.

To rapporter fra 2016 gir økt kunnskap om flere av problemstillingene:

Rapport fra Aarhus Universitet i Danmark: «Plantesundhedsmæssige risiki ved deponering af restprodukter og affald fra industriel forarbejdning og sortering af kartofler samt anbefalinger om restriksjoner for deponering, herunder karenstider for planteavl»

Rapport fra VKM: "Assessment of manure and digestive tract content from slaughterhouses as a pathway for weed and plant pests"

Dansk rapport omhandler fire typer virksomheter som mottar poteter for videre behandling (potetskrellerier, potetpakkerier og produsenter av hhv. potetchips og potetmel) og spesifiserte karanteneskadegjørere knyttet til potet. Mattilsynet ønsker at også andre typer virksomheter skal omfattes av bestillingen, som spritproduksjon, potetlefebakeri, produksjon av salater med poteter og rotgrønnsaker og produksjon av frosne grønnsaksblandinger hvor rotgrønnsaker og evt. potet

inngår. Dvs. at også virksomheter som ikke mottar poteter, men uvaska grønnsaker med rot, skal vurderes.

Terms of reference

This request is related to waste from businesses receiving potatoes (both washed and unwashed) or unwashed vegetables with roots for sorting, packaging, washing or industrial processing.

The Norwegian Food Safety Authority (NFSA) requests the Norwegian Scientific Committee for Food Safety to:

1. Identify which host plants/products and which quarantine pests and potential quarantine pests are relevant for this assessment
2. Identify risk reducing options (heat treatment, filtration and others) in order to prevent the spread of the relevant quarantine pests with each of the specified waste from such businesses, both businesses handling imported products and businesses handling Norwegian products only.
3. Evaluate the effectiveness and feasibility of the options.

Types of waste to be considered:

Organic waste (peel, left overs, damaged products, rasp and others) to be used as feed and soil improvement respectively

Waste water from washing and processing the products (possible particles of soil and organic matters included) which will be led to a watercourse

Sludge from processing to be used for soil improvement

NFSA will provide information on risk reducing options being used in selected businesses and data on import.

Annex 1 provides an illustration on what happens with the different types of waste and their end use.

Språk

Rapporten kan skrives på engelsk, men da med et utvidet sammendrag på norsk.

Tidsramme

Mattilsynet ber om svar på bestillingen innen 31.05.2018.

Kontaktperson

Seniorrådgiver Randi Knudsen, Mattilsynet HK, seksjon planter (randi.knudsen@mattilsynet.no)

Med vennlig hilsen

Are Tømmerberg Sletta
Seksjonssjef planter

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*

Vedlegg:



Vedlegg 1 bestilling
mottaksvirksomheter